

D. A. G.

DISSERTATIONIS

DE

POËSI
FENNICA,
PARTICULA SECUNDA,

QUAM,

Consens. Ampl. SENAT. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,
Publico Examini subjiciunt

AUCTOR

HENRICUS GABRIEL
PORTHAN,

ET

RESPONDENS

JACOBUS WEGELIUS,
OSTROBOTNIENSES.

V

In AUDITORIO MAJORI d. XXIII. Junii

Anni MDCCCLXVIII.

H. A. M. C.

ABOÆ,

Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

VIRO

Admodum Reverendo atque Præclarissimo,

D: NO HENRICO
WEGELIO,

PASTORI animarum, quæ Deo in St. Michel & Hirven-
salmi colliguntur meritissimo, nec non adjacentis Di-
strictus PRÆPOSITO dignissimo,

PARENTI OPTIMO.

Quo quis majoribus nos ornavit benevolentiae
& favoris documentis, eo profecto insignior
ex nostra parte evadit ratio debiti. Benefi-
cia, quibus Tu, PARENTS INDULGENTISSIME, inde a
primo vitæ momento, ad præsentem usque horu-
lam me cumulasti, tanta sunt, ut ea nec mente
complecti, multo minus ullo verborum adparatu sa-
tis explicare valeam. Tuis namque PARENTS OPTI-
ME, saluberrimis consiliis, Tuis fidelissimis admoni-
tionibus, Tuaque indefessa opera, in virtutis & lit-
terarum me deducere viam semper studuisti. Nullam

Iam omisisti curam, nullis pepercisti sumtibus, ut felicitatis meæ genuina & firma jaceres fundamen-ta. Per integrum & quod excurrit triennium mu-sarum hæc delubra colentem, larga & vere paterna munificentia me sustentasti. Majore igitur in ære esse, pluribusque nominibus obligari, quam quibus TIBI obstrictus sum, quis unquam potest? At hoc debitum quo solvam maximum, nihil mihi præter voluntatem, pietatis & venerationis in TE plenissi-mam, suppetit. Eam igitur nulla non testari & de-clarare occasione, sanctissimum mihi erit & jucun-dissimum officium. Quamobrem cum has, aliena licet opera conscriptas pagellas, TUA tamen libera-litate in lucem emittendas, speciminis Academicí loco defendendas in me fusciperem, quid mihi esse prius debuit, quam TUO eas venerando Nomi ni of-ferre? Recipias igitur benigno & sereno vultu mu-nusculum, devotissimæ signum pietatis. Faxit DEUS optimus maximus, ut senectus TUA ingravescens, vegeta sit & florida, vivasque cum MATRE CARIS-SIMA, per annos adhuc bene multos sospes & inco-lumis, omnique felicitatis genere cumulatus, in Ec-clesiae Patriæque commodum, & nostrum, qui TUI sumus, columnen & gaudium exoptatissimum! Ita ex intimo pectore vovet vovebitque semper

OPTIMI PARENTIS

Filius obedientissimus
JACOBUS WEGELIUS.

*VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo
Dn. Mag. HENRICO WEGELIO,
Ecclesiae Lillkyroënsis PASTORI vigilantissimo,
VIRO Perquam Reverendo atque Praclarissimo
Dn. Mag. JOHANNI WEGELIO,*

COMMINISTRO in Kemi-Träsk aceratissimo,

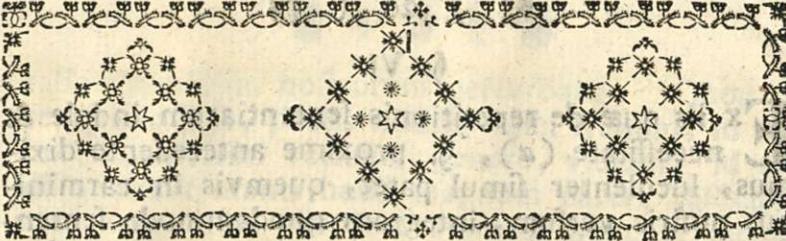
FATRIBUS CARISSIMIS,

In tesseram fraternæ pietatis, & animi acceptorum beneficiorum favorisque sibi praestiti memoriam perpetuam atque gratissimam servantis, dissertationem hanc cum omnigenae felicitatis voto dedicat

CARISSIMORUM NOMINUM VESTRORUM

cultor affidans & integrinus

JACOBUS WEGELIUS.

L. B.

Alteram jam dissertationis de Poësi Fennica particula-
lam, benigno Lectoris C. judicio submitto. Præ-
ter continuatam ipsius opellæ seriem, passim obser-
vationes inserui, quæ in priore adferendæ fuissent par-
te, si tum quidem in eas incidißsem; nunc vero quo lo-
co commodissime fieri potuit, eas collocavi, qui non ab-
solutam & diligentissimo ordine elaboratam de poëseos
nostræ ratione commentationem, sed silvam tantummodo
observationum ad eam illustrandam pertinentium &
subinde augendarum, me exhibitum promisi. Quæ in
superioribus minus diligenter explicata, melius mibi
postea innotuerunt, accuratius exponere studui; quæ
neccum satis explorata habeo, si deinceps comperero,
sequentibus adjungam partibus: non enim primo conatu
hujusmodi res perficiuntur. Quamobrem etiam, ut do-
cii Populares, quibus vernaculæ placent musæ, studium
his litteris mecum illustrandis, operæque meæ adjuvan-
dæ porro conferre velint, enixe rogo; illis qui hacie-
nus consilio meo benigna faverunt ope, gratias agens
habensque summas, meritissimas.

§. VI.

Ex iis quæ de repetitionis sententiarum indole & necessitate (a), §. proxime antecedente diximus, luculenter simul patet, quemvis in carminibus nostris versum, integrum quodammodo sententiam partemve periodi continere debere, neque sensum unquam nisi cum versu terminari, aut vocem aliquam, quæ ad superiorem sententiam pertineat, ad sequentem versum rejici, qui novam rursus enunciationem simul inchoet. Illud igitur vitium quod *enjamber* Galli dicunt, sollicite poëtæ nostri fugiunt; neque Græcorum Latinorumque, hac in parte, carminum libertatem imitari licet. Quare hujusmodi haud probantur versus: *Saatvat tietäjät totuden Tietä / kautta kirjamiesten / & Mutta joka ombi aina Laiska / ei hän paljon paina / & Talos joku hyvä pala Jos on / sen hän pitä sala / & Taicka kostas wilhemän Peldos, nättus nijttelemään Mes net / silloin oват walnit Sinull talon kalut kau nit /* &c. Namque in his, præterquam quod sensus valde fuit impedita, repetitio ejusdem locum nullo modo habere potest; qua itaque licentia, tota

ra-

(a) Omitti nimirus sine vitii nota haud potest, nisi gravior subest caufsa, ut cum SALAMNIUS *Glo. Loulu*, &c. Cap. I. hunc morem negligit, de JESU puerulo canens: *Isä istu taivahasa, Äiti waljusa wajasa;* ubi celeritas oppositionis, vim & elegantiam insignem orationi concilians, per repetitionis longiorem anfractum languesceret & periret. In cœjusmodi locis sœpe virtus est, leviora vitia non reformidare.

ratio carminum nostrorum perturbatur. Quod autem, hac lege, poëtis nostris injici frenum, in tam brevi præsertim versuum genere, videtur, id rem diligenter tentanti haud magnam parere difficultatem reperietur. Propter eundem hunc repetendarum sententiarum morem, raro etiam fit, ut com mode plura *subiecta* vel plura *prædicata* enunciacionis in eodem versu enumerentur, sed vel *simplicem* quisque *propositionem* totam complectitur, ejusve partem solummodo alterutram (*subjectum* nempe aut *prædicatum*), vel partium *compositæ propositionis* singula membra (cf. §. præc. p. 25. sq.) continet. Insicetos igitur hujusmodi versus nemo probat: *Hacka wahwar wenhes/ lautas/ Ruhes/ airos/ mes las/ porkas/ Pieles/ pidä purjet puhtat/ Varust keula/ perä/ tuhto / & Mies ja waino/ isä/ äiti/ = = Olles wierais/ taicka foto, Sisäll huones/ eli ulkon/ Olles töisä ja myös matkois, Istuis/ seisois/ maates/ walwois = = Pelkä HEKra kohdastansa.* Accommodatius ad poëseos nostræ indolem, felicior Poëta ita hac *distributionis figura* utitur: *Kow' on laki kuos lemalle, = = Sillä ottapi omari Milloin nuoren nuorukaisen, Milloin miehen miehullisen/ Milloin wanhan waiyuwaisen/ Milloin tarttupi tawalla Ruhtinoihin rupiapi ic./ ubi singula enumerationis membra singulis exhibentur versibus, apto cuique adjecto epitheto. Atque hæc via patentissimum & commodissimum repetitioni aperit campum; etsi hic quoque illud tenendum: ne quid nimis.* Latius enim quam res postulat si evagemur, in vitium su per-

perflua hæc copia mutatur. Neque negari potest, repetitionis consuetudinem, quamvis modeste etiam & sobrie usurpatam, aliquanto tamen largius orationem in carminibus nostris diffundere, quod autem virtute & magnificentia, ex eodem instituto oriunda, abunde compensatur, linguæ præterea emphatica indole, & ponderosa verborum gravitate, multum sensum complectentium, huic incommodo egregie medentibus (cf. §. sequentem VIII.). Eo igitur diligentius cavendum est, ne temere orationem nostram inutili loquacitate circumducamus, siveque vim ejus inconsciente dissolvamus. Addo adhuc, quod ad ipsam pertinet repetitionis rationem, pulcherrime eam demum particulis connectentibus fieri, perpetuisque sic *asyndetis* versus nostros ornari. Ex adducto modo exemplo: *Sisall huones/ eli ulson/ Olles tðiså ja myðs matfois/* quam ingrate in carmine nostro ista *conjunctionum* vincula adhibentur, patere existimo; neque magis placet hoc, quod integros versus eadem ratione connexos exhibet: *Sangen suuren siunauren/ Ja myðs ilon ihastugen.* Quanto aptius dicitur: *Ilon aiwan ihanaïsen!* Pauca loca sunt, paucæque connexionum formæ, quæ hic excipi debent. Posset tamen eleganter etiam dici v. g. *Ettå ilon ihanaïsen.* Sed in hæc curiosius hac occasione non inquirimus. Cæterum nullæ probatae legi & audiri possunt Runæ, quin a latè modo observationis veritas manifestissime mox in oculos incurrat, aurumque indicio sentiatur.

§. VII.

Ad ipsam quod attinet orationis in versibus nostris structuram & compagem, lucida sit oportet, sana atque concinna, verbaque non moleste contorqueri, sed apte & faciliter fluere debent. Regularum Grammaticalium sancta semper servanda est auctoritas. Ad prosæ tamen orationis severitatem non ita superstitione poëtæ nostri se adstringunt, ut immutare vocum ordinem, metro postulante, non audeant; quin hujusmodi *inversionem*, etiam ubi nulla cogit metri necessitas interdum adhibent, nimis familiarem & prosaicum orationis fluxum interrumpentes, quo versibus suis magis poëticum quendam habitum concilient(a). Exempla ex superioribus, pag. 9-12, peti possunt; quibus hoc addimus; *Kansa outosa anopi/ Iklawðihe ilma kaiči re.*
Item: *Otti HENRA orjan muodon / & Páastii páásá*

D 3

pno-

(a) Neque hujusmodi inversioni verborum, modestius adhibetæ, salvisque, ut monuimus, de cætero regulis Grammaticis & perspicuitate orationis, linguae nostræ indoles repugnat. Atque sine dubio ob inversionis elegantiam interdum quoque sit quod supra §. 3. p. 12. indicavimus, ut videlicet *versus longiore voce potius terminetur*, sicut ex adducto ibi exemplo: *Koska kulkı Kuningamme, Meidán maolla mat-kusteli*, appetat. Quin hanc aliquando regulam, svadente inversionis jucunditate negligi, ex hoc versu: *Iklawðihe ilma kaiči* (SALAMNIUS l. c.) qui in contextu carminis considerari debet, luculenter patet; ut variæ contra rationes, præter modo indicatas, locum inversioni commodum nonnunquam præcludunt,

puolen muoden. Longe hæc placent magis, quam si dixisset poëta: Knicki ilma ikåvölshe / & HÆRRA
otti orjan muodon / & Päästi puolen muoden pääsä; in quibus tamen nulla metri ratio (quod fit in primo versu: Kansa outoja anopi/ cfr. §. III. n:o 4.), a naturali vocum ordine recedere jubet. Existimari hinc potest, in nostra non minus quam in aliis linguis, uti phrases ita & construendi rationes occurere poëticas, quæ quamvis a prosa abeuntes, probatissimæ tamen habeantur, in quarum vero indolem accuratius inquirere, quod res prolixioris sit indaginis, jam non vacat. Ad confirmanda ea quæ mox disputavimus, hosce tantum adhuc versus adjiciemus: Silloin silmii sitowat / Kijnni kulinia ku-
rowat Khlittän kynelehet / Wesi pisarat wetåvät/
i. e. tum (de dolore autem auctor loquitur) oculos colligant, Arcte angulos oculorum consuunt Abundanter provenientes lacrime, Aquæ guttulae contrahunt; qui quamquam notabiliter a prosaica recedunt constructione verborum, sine omni tamen offensione leguntur & audiuntur. Cæterum exquisito & limato, etiam hic, ut in multis aliis rebus, quo intra justos se continere sciant limites, poëtis opus est gustu, quem vocant, & judicio.

Vocibus temere fictis (b), non probatis & prave flexis, versum infercire, aut otiosa & inania
quæ-

(b) An peculiaria quædam *verba*, usu poëtis folis recepta, ideoque poëtica jure dicenda, apud Fennos habentur, satis liquido compertum mihi non est. Voces occurrere

quædam verba, quasi complementa numerorum inculcare, nemini licet, nisi qui exsibilari a prudentioribus cupit. Felicibus & veris poëtis, ad inepta hujusmodi auxilia confugere, opus non est, qui non servire metro, sed quasi imperare videntur. Hinc neque anxia quædam cura de rhythmis & repetitione sententiarum (§. IV. & V.), in illorum carminibus adparet, & ingratam omnem uniformitatem vitantes (e), ita tamen libertate utuntur, ut in licentiam

insolentiores, atque in vulgari sermone rarissimas faltem, sed Runis familiares, dubio caret. Num vero nulla tamen forte dialecto usitatæ sint, tam vasta non prædictus linguae nostræ cognitione, judicare non ausim. Fieri omnino potest, ut quædam vocabula, a nota radice *parce desorea*, fingere sibi licere, poëtæ existimaverint, & ut alia olim usurpata communiter, sensim obsoleverint atque in carminibus solum remanferint, cuius generis forte sunt *Sima met*, *Iambi virgo*, &c. in Runis antiquioribus præsertim, sæpius obvia; sed nihil pro certo affirmo.

(e) Præter eam varietatem, quam diverse collocata verba similiter incipientia, & aliter atque aliter instituta repetitio sensus (§. IV. p. 17. & §. V. p. 23. fq.), quamvis metro constanter servato, versibus nostris largiuntur, cavent etiam poëtæ præstantiores ne ὄμοιοτέλευτα nimis longa continuacione cumulantur; nam sicut ea ceteroqui nec anxie affectant, pro orationis potius figura quam constanti versuum charactere habentes, nec in illis eligendis eandem ac Sveci accurationem adhibent, adeo ut ὄμοιοτέλευται magis quam ὄμοιοτέλευται studere videantur, quamquam nec hæc apte incidentia respuunt (cf. §. IV. p. 15.), ita nec religioni sibi ducunt hoc schemate ornatos versus tres aut quatuor conjungere; ex. gr. *Nijntuin kostki kwohus*

tiam non degeneret. Exempla passim per hanc o-
pellam, habentur. Pro lubitu in verba grassari,
fre-

wainen, Tountusasti juoxewainen, Nijinkuin uni umbinainen, &
Laittaa lapset laulawixi, Wanhat waarit wilpiäri, Linnun kies-
let kewiäri, Visertämän wickeläri. Vix autem commode
ferentur plures, ut tedium non oriatur. Propter hanc quo-
que varietatis sectandæ legem, trisyllabicis in carmine no-
stro vocibus carere haud possumus (cfr. quæ supra §. III.
p. 12. sqq. pro iis retinendis disputavimus). Illis enim da-
mnatis, singuli fere versus duobus disyllabis & uno tetra-
syllabo constabunt (paucis exceptis, in quibus aut duo te-
trasyllaba, aut disyllabum & hexasyllabum, aut quatuor
disyllaba &c. locum invenire possunt), ad hanc formam:
Jokä lasski laupiästi Lewon maahan matalahan; quod non po-
test non inservarem & molestam parere *muoroviaav*, quo vitio etiam
auctor carminis §. III. not. (b) indicati, minime caret. Lon-
gioribus vocibus, uti supra indicavi, maxime amant versus
nostrî terminari. Cujus rei ratio (præter eam quam nuper
attulimus not. (a)), in eo forte quærenda, quod licet ge-
nuinam *caſuram* versus Runici respuant, tamen non adeo
eleganter fluunt ubi singuli pedes dissoluti, quam cum in-
ter se, ope vocum ultra duas syllabas porrectarum, conne-
xi sunt; unde monosyllabis (his quidem, binis plerumque
junctis, nec in eodem versu admodum frequentibus uti con-
venit) & disyllabis solum constantes, minus apparent ma-
gnifici, quamobrem hujusmodi versus non debent multi con-
jungi, sed aliis prudenter interponi; & cum accuratio ma-
jor in ultimis requiratur pedibus, longiora verba his aptissime
tribuuntur. Deinde ad res celeres & motus vehemen-
tiores exprimendos, pulcherrime inserviunt versus trisyllabi-
cas recipientes voces (quarum una plerumque etiam poscit
sibi adjungi alteram), ex. g. Pitahsi tuli soroinen de igne ex

fréquentibusque mutilationibus, contractionibus &c.
ea deformare, minime conceditur (d). Male igitur
PETRÆUS & qui eum ubique fideliter expressit
MARTINIUS pronunciant: *viam rhythmos componen-*

E

di

*silice excusso, & de undis rubri maris, iter Israëlitis aperi-
entibus Wesi wierypi mæxi, Kallioxi kahden puolen, Alas-
do pilwihin yleni, Tätti poajan paljahaxi, i. e. Aqua con-
torquet se in montem, In rupem ab utraque parte, Unda eleva-
vit se (tumuit) ad nubes, Fundum reliquit nudum, quibus
versibus nihil audiri potest in suo genere exquisitus. Ipsa
pronunciatio in hujusmodi locis ad rerum indolem accommo-
date institui potest, & versus recitari ut dastylis constantes,
immixtis trocheis. Ob vim itaque & énergieav hujusmodi ver-
suum, in carminibus suis magicis, de quibus infra, multum
iis utuntur incantatores, & cum vehementia proferunt. Cum
res contra graviores & tardiores describenda sunt, tardiori
metro prudenter gaudent poëtae. v. g. Lähde Fulda Fulkemahatt,
Incipe sodes proficiisci. Natura porro cum vatis, vero inflam-
mati entusiasmo poëtico, tum argumenti, satis admonebit
quo loco cujusque generis versus adhibendi, quoque aptis-
simae miscendi modo. Cujus artificii vestigia in versibus nu-
per adductis quoque aliqua apparent. Atque si huic rei
poëtae nostri attendere diligentius voluerint, egregiam carmi-
nibus nostris laudem, Græcorum Romanorumque gloriae æ-
mulam, vindicare poterunt. Sed his diutius non immorarum;
rem indicasse contenti.*

(d) Hoc igitur grave omnino vitium, quo in versibus
nostris evitetur, omni inconsulto studio, regulas carmini no-
stro peregrinas & ad ejus naturam minus pertinentes, illi
obtrudendi, plane abstinendum (cf. §. III, p. 9. & 12. sqq. §. IV,
p. 15. sqq.), omnisque scrupulosus rigor, minus necessarias &
minus inviolabiles leges constanter observandi, abjiciatur.

di propterea in lingua nostra esse facilem, quod syllabarum abbreviationes etiam patiatur in compositione (e). Et exempla quæ adferunt, nemini accurato Feno probari possunt. Aboënsi dialecto adsuetos, qui etiam in sermone quotidiano elisionibus crebris delectantur, minus fortasse hæc licentia offenderit. Reliqua & maxima pars gentis, ut loquitur admodum distincte, & verba tardius profert, ita nullam facile syllabam auferri patitur, in Runis maxime. Quod autem Poëtæ nostri etiam præstantiores, non ubique ab hac licentia abstinuerunt, eo nomine excusari potius quam laudari aut ad imitandum proponi merentur; præsertim cum & rarissime tamen illi indulgeant, & diligenti plerumque cautione adhibita, ut quam minime offendat (f). Hujusmodi

au-

Aliter enim istam mutilandæ licensiam effugere non poterimus. Quæ autem hoc malo redimuntur commoda, exiguum poësi nostræ lucrum adferunt. Apparet hinc rursus, trifylla ex carminibus nostris haud esse exterminanda.

(e) II. cc.

(f) Primo enim nunquam nisi *vocalem* vocis ultimam abscindunt, neque ulla ratione hunc probarent versum: *Hyrvin syndyn'* (pro *sundynyt*) *hyrväst' wäest'*, aliasque similes, ingratia *apocope* in primis viciosos. Deinde ægrius etiam elisione locum concedunt, nisi sequente voce a vocali item incipiente, quo pacto lenius muletum aures afficit, ut in his: *Jot' on* *wasta walittuna*, & *Läpi maat' on* *matkustanut*, & *Jot' en* *enätä sutella*. Contra, hæc duriora sunt: *Vyhäin seuras' selo* *kiälä*, & *Tosin andoi alus' meille*, & *Jot' nytt rauhan rakennut*, & *jot' nytt japanen sutella*, adeoque apud probatos poëtas haud facile occurruunt, qui etiam diligenter carent ne-

autem versus: Turun kirken kaunist' kaunist'/ Raton
 kaffen wassel' wahwist'/ Hywin eli/ hywin opett'/
 Hywast' wijsmein ikens' lopett', quibus vix quidquam
 audiri potest durius, apud illos haud invenies. Si-
 militer syncopen quoque non nisi in paucissimis vo-
 cibus, praeunte communi loquendi consuetudine,
 usurpare licet, ut cum mun pro minun/ sun pro si-
 num &c. dicimus. Paullo frequentiorem figure hu-
 jus (cum synecphonesi quadam conjunctæ) Poëtis

E 2

no-

per elisionem existat positio in fine vocis, indoli linguae Fenni-
 cae maxime contraria, adeoque ingratissima; quare hi non
 placent versus: Andoi Hengens' altihiri, & airwan endoix' or-
 panoixi. Maxime vero leduntur aures, si hujusmodi vocibus
 mutilatis terminetur versus (cf. §. III. n:o 2.) quod igitur vi-
 tium accurationes poëtae sollicite fugiunt; nam quis hæc
 exempla probabit: Jef' on forkein forkeudes', & Lehnvt kai-
 ti funniarens', Ikiānsā ilmoittarens', & Tapahduisit taiwan
 kawall', & Elkā weren waikutuxest', & Eloll' pyhäll' pyhitety? Verborum præterea paucissimæ terminations, neque nomina fere
 nisi in easibus obliquis (adjectivis quibusdam, pauciorum præcipue
 syllabarum, exceptis) elisionem admittunt tolerabilem. Quis e-
 nim feret hos versus: Hajott' hahdet wihsollisten, & Opett'
 vikein monin ferran, & Erkan' airwan autuasti? aut hos: Wiz'
 on joutuwa Zumalan, & Raub' on ricki ripotetu, & Eläm'
 ihmisen enåne? Contra, his facilius veniam damus: Kow' on
 lafi kuolemalle, & hyw' on olla hymbyrâlle. Nemo non in-
 telligit, versum eo evadere duriorem, quo pluribus, quoque
 asperioribus simul oneretur elisionibus; quod adducta etiam
 supra exempla abunde confirmant. Cæterum levius totam
 hanc doctrinam attigimus, quod omnino ab hac licentia poë-
 tis nostris esse abstinendum judicamus.

nostris usum concederemus, si pro communi linguae nostrae lege habere permisum foret morem a VHAELIO in *Grammatica sua Fennica* adoptatum, in multis nominum atque verborum flexionibus, vocales geminatas, interposita H littera distinguendi, qua rejecta, unam non raro utramque vocalem in Runis facere videmus syllabam. Exemplo sint hi versus: *Suofoon Jumala ilolla*, & *partween toiseen talutella* / & *Waan ei kateen kainalesa* / & *Enåndyneet endisistä*. Sed illud VHAELII institutum, ut quibusdam tantum dialectis consentaneum, ab aliis repudiatur, & pro epenthesi, si non plane ingrata, at minus certe necessaria habetur (g). Duriores tamen sunt versus

mo-

(g) Secutus est hac in re in primis dialectum conterraneorum suorum Ostrobotniensium septentrionalium, qui nonnulla etiam ad verbia &c. hujusmodi epenthesi augent, dicentes v.g. *Ejruhusti*, *hartahasti*, *jälkehen* &c. Neque quoad *casus nominum penetrativeros* (& quæ cum illis plane convenient *gerundia secunda*), analogiae præterea cujusdam suffragatione destituitur. Nam sicut a tamā pronomine, formatur *tähän* & in plurali *näihin*, H littera in auxilium adsumta, quod imitantur omnia nomina monosyllabica, *mäa*, *puu*, *työ*, *pää* &c. habentia in caso penetrativo *maahan*, *puuhun*, *työhön*, *päähän* &c.; ita his non multum absimilia sunt *minuhun*, *siwuhun*, *wahahan* &c. Lenior tamen est illa pronunciandi ratio, cum hac epenthesi abstinentes dicimus *kalaan*, *taiwaan*, &c. atque difficilius H illud interseri potest cum in proxime antecedente aliud jam habetur syllaba, ut cum a *puhu*, *waha*, *karhu* &c. formatur *puhehen*, *wahahan*, *karhubun*; abunduntur etiam hoc more, qui, cum futuro utendum sit, περιφέσσονται dicunt v. g. *pitä elämähän*, *pitä sanomähän*, ipsi etiam

modo allati, quam hi qui cum VHAELII præceptis congruunt: *H*Æ*rra* *palkas* *palkitkohon/* & *S*í*rra* *si-*
mansi *siwuhuv/* & *Tuolla* *taiwahan talosa/* & *Jot-*
ka *pulsat* *pudonnehet;* cuius autem rei ea ratio est,
quod superiores isti in metri leges magis peccant (*b*);
quam ob causam hæc exempla adhuc minus pla-
cent: *Andoi* *monda* *minuta* *pråntih/* & *Tule* *tå-*
ne *kuundelemaan/* & *Topa* *kohta* *pahar* *kuultih/* u-
bi in fine versuum vitium sentitur gravius (cf. §.
III. n:o 1 & 2). Longe dicitur elegantius: *Tule*
tåne *kuulemahan/* & *Kohta* *kuultihin* *pahari.* Ut
igitur metro se accommodent, qui H illud epenthe-
ticum rejiciunt, vocales tamen geminatas, ubi opus
est,

E 3

VHAELII præceptis repugnantes, qui *casum genitivum* no-
minis verbalis elämä, sanoma, hic agnoscit, cf. Gram. Fenn.
Sect. 2, c. 3. §. 3, & c. 1. §. 6. In cæteris istam adhibere dia-
lectum, ad velificandum metro, vocalesque longas divisas lu-
culentius distinguendas, Poëtis Runicis omnino permittitur,
minimeque hæc ex. g. auribus displicant: *Ylvs* *ristihin* *ripu-*
sta, *Pane* *puahun* *corkiahan*, & *Turwarensa* *tutsimahan*, &
Lewon *owat* *lohiánehet*, quin egregie potius placent. In *ace-*
rusavis vero *partialibus* *prime declinationis*, & *presentibus* *in-*
finitivis, atque *tertiis* *personis singularibus presentis* *indicativi a-*
divi, *prima conjugationis*, quæ vocali geminata sive longa
terminantur, quamvis diæresis adhibetur, H tamen illud
epentheticum locum habere nequit. Quis enim ferret *ph*
hähä, *kaatahä*, *elähä*, pro *vphähä*, *kaataä*, *elähä* n.?
(b) Diximus supra (§. III. p. 9.) versus nostros quo
propius ad metrum trochaicum accedunt, eo dulcius fluere,
& in genere difficilius coripi longas, quam breves produ-
ci syllabas (§. III. n:o 1). Verum quidem est, ut item do-

est, adhibita diæresi distingvunt, ut ex his appareat versibus: *Ynuā yhteen lukien / & halaitkoon hartaasti / & Leke waršn terweeri.* Diæreæos enim figura, ad implendum versum, familiarius poëtæ nostri utuntur. Sic in his exemplis: *Kyllittäin hyynelehet/ & Pennän pääset tuhoisi/ utramque vocem Kyllittäin & tuhoisi/ diphtongo dissoluta, pro tetrasyllabica usurpari, liquet.* Ejusdem generis sunt hi versus: *Sauwu lähtepä sashia/ Paxu peljättää pimia (fumus effunditur densus, Spissæ terrent tenebrae) & Kåändyi huolexi hopia; nisi quis dialectum savonum potius hic in subsidium venire existimet, qui saken/ pimeä/ hopea/ fere efferunt, & antithesi quadam adhibita, diphtongos in his & similibus vocibus, etiam cum prola utuntur oratione disjungunt, quorumque nonnulli poëtæ mo-*

cuimus (§. III. not. (e)), *diphtongum, geminatam & positionem*, ad perfectam moram efficiendam non sufficere, nisi aliquis accedat accentus; cum penultimam trisyllaborum vere longam, qualem Runæ, secundum metri rigorem, desiderant, reddere non valeant. Claudatur enim versus v. g. *hujusmodi* vocibus tuhoisi, mahaapi, pahayi, sanoinme rc. (non adhibita diæresi), & res statim patebit. At satis tamen longæ ad offendendas aures *hujusmodi* syllabæ sunt, cum pro brevibus usurpantur, quod in his sentiri potest versibus: *Aina armons' andaa meille, & Raicki meiltä kuluu pâivât, & Eikä tarkein tutkistele, & Pojes piikitkin putoisit.* Longe certe hi jucundius fluunt: *Aliwan äckäsi äkisti & meidän oikia osamme, & Wainwan alla waiwalisen, & Ehkä saawat surman alla.* Itaque sollicite illud vitium effugere deberemus, nisi hæc cura in nimis arctum nos gyrum compelleret. *Libi tamen leviori fieri potest labore, danda omnino est opera, ut*

morem scribendo quoque exprimunt. Similiter vocales longas in duas interdum breviores, vates nostri solvunt, non solum in illis casibus ubi H epentheticum nonnullæ dialecti interserunt, qua de re modo diximus, sed etiam in vocibus quæ geminata terminantur (cf. præc. not. (g)). Exempla hi præbent versus: Etta chisit elāā, & Terwe kertaa tuhannen, & monda menyytā phhāā / & Maahan kaataa tākesi; quamquam hic quoque more Savonum nonnulli aliam interponunt vocalem, ultimam in brevem mutantes, qui & dicere & scribere amant eleāā/ kertoāā/ phhēāā, kaa=toāā. In prima vero syllaba vocum, quæ occurunt vocales geminatae aut diphongi, tantum non omnes, diaresin plane respuunt; multoque minus H illud epentheticum illis interserere licet: nam pahasi / tuhuli re.

pro
auribus haec etiam in parte tatis fiat. Ita ceteris paribus potius dico: Seta loppunut suruinen, quam Loppunut sota suruinen, & Kepin aeldehon asetti, quam Aldehon Kepin asetti, quia prior ratio collocationis verborum efficit ut accentus tonicus quantitatim primæ syllabæ in vocibus sota & Kepin aliquantum compensem. Caveri saltem oportet, ne plures facile in uno versu tates occurrant nervi, qui asperiorem illum reddant; nisi res duras & asperas describere debeamus, quo facto pulchre omnino metrum rebus accommodatur. Neque in fine versuum durities ejusmodi ferri facile potest, qualis in his est exemplis: Aina meille wotlon andoi; Waldafunnan kokoont kuzui; Pakanan hduāā pahastui; Olet kōsas Jumalaiom, Keicki pahit karitamatein, cf. §. III. n:o 2. In primis graviter displicet, si contingit ut similes & breves producantur, & (quod magis offendere docuimus, cf. §. III. n:o 1.) longe corrispiantur syllabe (cf. §. III, n:o 4.), quod vitium hos

pro paasi / tuuli / quis unquam fertet? Accentus, qui
hanc semper occupat syllabam, sine dubio hujus rei
continet rationem (i). De cætero generatim affirmari
potest, & diptongos, & geminatas, in Runis no-
stris pulchrius dividi, metro ita poscente, quam cor-
ri-

adeo insvaves reddit versus: *Jot' wanha ja nnori kuoli,*
& *Jot' oppimaan ole wirja,* & *Koko kahta wuotta kului,*
& *Tuli tai wijmein Turkuhun,* *Kuoli siellä sitt sultku-*
hun. Unde etiam illa trisyllaba in fine versuum plane in-
tolerabilia sunt, quorum antepenultima syllaba, aut gemina-
tam aut diphtongum aut positionem habet; quia accen-
tu primam semper syllabam afficiente, illa longissima, &
penultima contra brevis sit, invitissimo metro. Quare hi
adeo graviter offendunt versus: *Töisä pahoisa paatunut,* &
Tuli kiwinen tuodahan, & *Hurskas ja hywii oppenut.* (Reli-
qua trisyllaba, claudendis etiam versibus, apte adhiberi pos-
sunt.) Non multo facilius hic fluit: *Teille tavarat tuon ai-*
na, quia monosyllabum, ultimum præcedens pedem, quantita-
te longum est, cum tamen antepenultima syllaba necessario
debeat esse brevis. Hinc maakunda vox est poëtis Runicis
non tractabilior, quam Tunicani nomen Nasoni fuit. Quod
etiam supra (§. III. n:o 4) monuimus, penultimæ syllabe ver-
sus Runici, agrius licere esse brevi, id de vocibus dissyllabicis ver-
sum terminantibus in primis valet; quare hic non placet: *Muja*
sota sitten oli. Namque trisyllaba hujus regulæ exemimus
rigori. De tetrasyllabis versum claudentibus & supra (§. III.
p. 12.) dictum est, & in sequenti nota (1) dicetur. De po-
sitione observationem addo, eam nempe in Runis non atten-
di, nisi utraque consonans ad eandem pertineat vocem. *Zulu-*
man kansan, binos igitur exhibent trochæos.

(i) Inter pauca illa verba quæ excipi hic debent, oc-
currat *nain* (*videbam*), v. g. *näön nain nuckuisa.* Item tees

ripi (k) (cf. not. præc. (b). *Paragogēn*, in prosa quoque oratione ad numerum explendū usitatam, qua tertīis personis singularibus præsentium indicativorum & subjunctivorum, particulam pī vel Savonice wī addimus, tanto minus poëtæ, cum versuum eam ratio exigit, refugunt. Exempla hæc adponemus: Käypi Simoni surusa / Ylen mielen matkustapi / Huowi pilckana pitäpi / & Koska waara kohajawi / Läss himmäistäks lähestywi, Silloin taitawi sinua Kanha kohdata kovasti. Hujus etiam figuræ præbet exemplum hic versus: Oli mieni merkillinen / Savonicæ dialecto non inimicum. *Epenthēsin* quoque a poëtis Runicis interdum usurpari, præter ea, quæ de H literæ familiari nonnullis dialectis in geminatis distinguendis usu, modo disputavimus, alia quoque

F exemplum.

(facio), per omnes fere conjugandi formas (teefelen, teetän &c.) quod verbum dividitur elegantius, quam producitur in prima syllaba, ex.g. Teen tietyltyi teoxyen, adeo ut pro disyllabo haberi possit. Sed reperias tamen: Tulen teen lehettomaxi, & Teeekos tunnus tuluanjä, & Mitä teefeli isäni. In hoc autem versu: Tehesä (pro teesä) isän iloa, etiam per epenthēsin divisas cernere geminatas licet. Jaan pro jakau potius disyllabum esse videtur, adeoque huc non pertinere &c. Cæterum aliam hic regulam tradere hæcenus nequeo, quam ut aures diligenter consulantur, quæ hunc v. g. versum mox improbant: Tahi päästän Barraban.

(k) Exceptis diptongis formativis adjectivorum & diminutivorum trisyllabicorum (waiwainen, aikainen, poikainen &c.), ut quæ pro brevibus commode usurpari possunt. Quam observationem, ut & plures alias, debeo favori P. Reverendi atque Cl. Dni Sacellani in *Lillyro Ostrobotniæ*, *Caroli*

exempla demonstrant. Dicunt enim aliquando v. g. *kynelehet* pro *kynelet* / ut ex adducto supra versu patet, *ainchet* pro *ainet* / v. g. *Istkuu ainchet paosa* re. peculiariter quadam nixi dialecto. Quin etiam *werahat* pro *werat* / *wanaha* pro *wanha* re. invenias, quamquam duriora hæc merito habentur. Integros adponam versus: *Wiepi waiwaisten werahat* / & *Taasa waiwanen wanaha*/re. quibus & hic accenseri potest: *Kaitki kauhiat karuhut* (pro *karhut*). Ex quibus simul apparet, quales epentheticas maxime soleant vocibus adjectio-nes inferere. Ex dialectorum præterea varietate, multæ quoque aliæ oriuntur diversæ vocum formæ, in Runicis frequenter occurrentes, certarum litterarum vel transpositione vel additione, metro aptatae; quibus enumerandis jam supersedemus. Nonnulla tantum exempla adferemus. Pro auttaja Savonum more aliquando poëtæ dicunt *awittaja* / pro *kohtha* / *kohtajaa*/re. Quali epenthesi diæresis durior pulchre lenitur. In his versibus: *Kåsi waatipi walchta* / & *Muistit Luojansa murehta* / & *Ilmesthyt isot inehet* / pluribusque ejusdem generis, Savonica similiter adhibetur dialectus, quæ

RE'N, qui pulchras suas de inde Poëseos Runicæ annotationes mecum benevole communicavit, ex quibus simul perspexi, in plerisque plane idem utrique nostrum esse visum, quod non parum me in sententiis meis confirmavit. Ceterum in vocibus nuper indicatis, quædam dialecti diphthongos plane rejiciunt, quibus *waiwanen*, *aitanen*, *poftanen*, magis placet, adeo ut eo facilius penultima syllaba pro brevi possit haberri. Quædam etiam *tertia persona singulares*, *præsentis indicativi attivi* corrip̄i se potius fere quam dissolvit in ultima syllaba patiuntur; exemplo sit hic versus: *Audaa ihens' althixi.*

admodum Runis familiaris est; dicunt enim Savones
walsh/mureh/imehrc. metathesi quadam gaudentes, unde in genitivo formatur *walhen/murchen* &c. in accusativo *walhta/murhta* / vel ut alii (qui etiam in nominativo habent *muret/miet* &c.) lenius efferrunt *walletta/muretta* &c. pro *walhe/murhe/ihme* &c. (in genitivo *walhen/murhen/ihmen* / & in accusativo *walhetta/murhetta* &c.), unde versibus hæc voces in casibus obliquis plurimum conciliant facilitatis. Pertinet ad ejusmodi metatheseos exempla sequens quoque versus: *Waimot nousewat warahin* (pro *warhain*). Eadem præcunte dialecto, eleganter sæpe, *diplasiasmi* cujusdam beneficio augetur quantitas penultimæ syllabæ, in vocibus præsertim versum terminantibus, ex gr. in his exemplis: *Ison mailman majaša/wuorekauden waihetesa* (pro *majaša/waihetesa*) (1). Nihil quoque poëtis nostris

F 2

fa-

(1) Favet metro egregie hoc consilium. Absolute tamen necessarium non est, ut penultima vocum tetrasyllabicarum & hexasyllabicarum quæ versum terminant, aut geminatione aut diphongo aut positione longa sit, cum accentus euphonicus moram sufficientem efficiat (§. III. p. 12.). Pulcherrime quidem fluunt hi versus: *Kerran naacka kelvotoinen, Lindu pahin parwesansa* &c., sed neque hi displicant: *Jotka pulsat pudonnehet Olit maahan mainittawat.* In vocibus autem trisyllabiciis, quamvis accedens sic beneficio dialecti Savonicae positio in casibus *locativis*, ad producendam penultimam aliquantum adjuvet, tamen perfectam moram non gignit, uti supra ostendimus. Sed ad tetrasyllaba & hexasyllaba redeamus. Jucundius dicitur: *Ajattele aiwosansa*, quam *Aiwosansa ajattele*, quia præterquam quod penultima syllaba in *ajattele* est

familiarius est, quam ut Savones item imitantes, in *præterito secundo & plusquamperfecto* verborum, *casum nuncupativum* participii *præteriti* pro *nominativo* usurpent, metri ita ratione ferente, ut hæc ostendunt exempla: *Tott' on tulluna minulle/ Jopa hetki soutununna/ & Wihan alla wiskattuna* &c. Sed hunc campum aliis diligentius excolendum relinquisus.

§. VIII.

brevior quam in aitvesansa, posicio antepenultimam etiam videtur nonnihil producere; sed leviorem hanc moram (ut & eam quæ ex diphongo in hujusmodi vocibus nascitur) accentus uterque, ab utraque parte vicinus, omni fere vi privat. Exemplo sunt hi versus: *Kohta kuollo kourillanta, Wå Revällä wismallansa, Elämästü eroittapi, Toisen pojies toimitapi.* Quoniam *accentuum*, & in primis *euphonici*, injeci mentionem, addam hoc loco (quamquam in sequentibus ex professo illam doctrinam examinabimus) ad illustranda ea quæ supra §. III. not. (e) de illorum in lingua nostra ratione disputationem, non temere nos, nisi valde fallimur, *tonicum* appellasse eum accentum qui cujusque vocis primam occupat syllabam, & alterum in longioribus vocibus accedentem, *euphonici* nomine insignivisse. Contrariam quidem eosdem denominandi rationem, more Grammaticorum Hebraeorum, init antesignanus noster in hac doctrina Rev. JUSLENIUS, loco indicato; sed cum primæ syllabæ accentus sine dubio in lingua nostra sit primarius, & reliquis notabiliter acutior, ob eam etiam caussam ab omnibus animadversus, cum de posterioribus parum resciisse videantur, isque effectum constanter eundem, sive vox unius sive plurium sit syllabarum, habeat, adeoque idem semper existmandus, cuius naturalis & immota sedes in omnium vocum prima syllaba sit: nostra lingua indoli accommodatus meum esse consilium arbit-

§. VIII.

Hanc vero omnem, de qua haec tenus fere diximus, in versibus concinnandis externaque illorum conformatio[n]e polienda, industria[m] & accurationem, et si apprime quidem probanda & necessaria sit, ad laudem tamen præstantis poëtæ conciliandam non valere, sed boni tantum versificatoris titulum pare-re, quotquot de carminibus nostris judicare norunt, uno cuncti ore fatentur. Possunt versus esse aridi, exsangues, jejuni, insulsi, quamvis metro exactissi-mo parentes, cujus jucunditatem vehiculi cuiusdam

F 3

in-

tratus sum. Plane enim hic alia Hebrææ linguæ esse consti-tutio videtur. Nos tonum in antepenultima syllaba s[ecundu]m habemus (in vocibus trifyllabicis omnibus, & non paucis pentesyllabicis), illi nunquam. Apud nos accentus nunquam ultimam elevare solet syllabam, apud illos sapissime & or-dinario. Voce a fine crescente, apud nos nunquam accentus priorem relinqu[er]et locum, ut apud illos, sed si ultra tres porrigitur syllabus, adsciscitur ob pronunciandi comodi-tatem alter, quem aptiori quam euphonici appellatione indigi-tari non posse existimo. Carent illi s[ecundu]m accentu in prima syllaba, nos nunquam. Cum igitur illos in fine vocum, nos in initio, syllabus elevare in primis solere constet; patet cur apud illos prior, apud nos posterior vocis accentus, ob euphoniam adscitus existimari debeat. Quæritur nempe hic de-toni loco naturali & primario. Anglicæ & Gallicæ linguarum exemplum, quæ diversam similiter in plurimis vocibus, quo-ad hanc rem produnt indolem, hic etiam considerandum com-mendo. Pluribus, in re præfertim levioris momenti, cu-mulandis rationibus supersedeo; institutum meum honora-tissimis popularibus ex his posse probari sperans.

instar esse decet, non extrinsecus tantum ornati & intus vacui, sed optimarum rerum internarumque carminis virtutum opibus simul referti; his ut spiritu suo externa illa structura animetur, verum hinc poematis vigorem coloremque accipiat, necesse est. Sensibus igitur abundare probatum carmen, oporteret, præclaris, pulchris, acutis, gravibus, sublimibus, & imaginibus ornari laetis, vividis, insignibus, splendidis; quæ singula scite, varie & apte intexantur. Verbis poëtæ utantur lectis, elegantibus, sonoris & ponderosis; tropis & figuris gaudeant & crebrioribus & audacioribus etiam, quam quæ profæ orationi permittuntur. Veritas tamen servetur in omnibus, fucusque sollicite caveatur & frigus. Oratio non temere, subsultim & inæqualiter currat, humi interdum repens, interdum nubes captans & inania, sed consilio dirigatur, & prudenti temperata æquabilitate fluat; ad rerum ubique & argumentorum indolem diligenter accommodetur; atque cum horum pondera, tum dictionis ornamenta & lumina, singula quæque locum teneant sortita decenter.

HORATIUS de arte Poët. v. 92. Qui igitur præclaras has versibus suis impertire nequeunt virtutes, a musarum sacris temerantis abstineant, & segetem ineptorum carminum quibus abundamus, augere desinant. Speciales & cuique poematum generi proprias regulas, non tango. De his, uti etiam de poëticæ orationis in universum indole & ornatu (plura plenioraque si desiderantur), consulantur qui hujus artis præcepta ex instituto tradiderunt; communia enim hæc nobis

bis cum reliquarum omnium sunt nationum vatibus. Et hos igitur, & illos scriptores, poëtis nostris diligenter legendos commendamus; & inter vates in primis eos qui maxime excellunt, cum antiquiorum tum recentiorum, diurna nocturnaque manu versandos, & sollerti imitatione, pro rerum nostrarum usu, exprimendos felicibus popularium ingenii, quæ musas nostras ad altius fastigium evectas cupiunt, impense svademos. Sed de his forte in sequentibus nonnulla adhuc monebimus. Nunc ad Runas nostras redeamus. Earum virtutum quas in poëmate in primis necessarias esse diximus, quæ præclara omnino suppeditent exempla, carminibus gens nostra haud destituitur; neque nescit vatibus suis pretium pro majore aut minore, qua his ornare opera sua valent ingenii felicitate & studii industriæque intentione, statuerit. Quamobrem graviter de poësi nostra Reverendiss. JUSLENIUS: ejus inquit, *elegantia, vis commovendi animos & affectus ciendi, brevibus euarrari nequit: & si maxime id possem, fidem facerem nemini, qui illius intima non penetraverit sermonis.* - - - Figuris tam dictionum quam sententiarum abundat, ut sine illis poësis non astimetur. Synonymiæ in primis & exergasiæ ubique adjunt. Præfat. Lexici Fenn. §. 16. Nominatim indicatæ συνιαὶ & ἔξεγαιας figuræ, cur a poëtis nostris in primis frequententur, ratio ex ipsius metri constitutione, ad cuius fere naturam pertinent, facile intellegitur. Mirum enim non est, si ægre abesse possunt, a carmine, cuius primaria lex supra (§. V.) expli-

plicata repetitionis consuetudine continetur. Quantam vero vim & elegantiam orationi concilient, & loco jam indicato ostendimus, & præclare explicat GELLIUS Noct. Att. Lib. XIII. c. 23. ubi inter alia docet hæc schemata exaggerationem facere speciosam, & quæ ista ratione cum dignitate orationis & cum gravi verborum copia dicuntur, quamquam eadem fere sint, & ex una sententia cooriantur, plura tamen esse existimari: quoniam & aures & animum sœpius feriunt. Neque tamen eadem plane, aliis tantum verbis, a poëtis nostris semper repetuntur; sicut ex ad ductis passim exemplis satis apparet. Sed plerumque posterius est ἐγράψαντες prioris, v. g. in his versibus: Joka luotti Luojan pääälle / Mähöntyi hälle miel tä myödden / Sepä oikein osasi Lewon mäkiän majas han / Sielun thywenen tapasi. Aut etiam incremento oratio augetur, quod non potest non virtutem atque efficaciam carmini conciliare maximam, omnemque simul tollere sensum superfluitatis & satietatis, ex nuda *synonymia* aut *expolitione* interdum oriundæ. Exemplo hi possunt esse versus: Kuka ne kaikki saneli / Puhui tähysin puoletkana? Item: Tuli aika ar-motoinen / Päivän isostti ikävän / Hetki aivan ahdistawa. Indicavimus etiam §. præced. VI, (cfr. quoque de his omnibus verba JUSLENII supra p. 21 allata), repetitionem istam nonnunquam per *uegituus* institui, & varietatis jucunditate & propria virtute gratiam carmini adferentem; qui cum *synonymia* & *exergasia*, vel quoad singula vel quoad potiora saltem sua membra, rursus sœpe conjugitur. Exempla

pla utriusque generis in his versibus habentur: *Dit
ueko uskon wuoxi / Wahwa wuori teiwon wuoxi / A
wulen asuma sia / & Raicki kähpi karwalleni / Muus
stuhuisha mieleheni; Silmät kyllä khyneleitä / Vuota-
wat westä paljon; Kielo kähpi kambelari Kurcku kuiwas-
pi tulepi.* Iteramus autem hic quod jam supra p. 27
sq. monuimus, modum tamen esse observandum in
dilatanda, hac via, oratione, ne excrescat nimium.
Per nudam synonymiam aut exergasiā facta repe-
titio ejusdem sententiae, ultra quatror membra ra-
ro in veribus nostris extendi potest, qualis in
his cernitur: *Hänen sunsit tundewari / Takasiwat
taitawari / Ackuisit alyllisxi / Nält nähden wijsaha-
xi / quamquam crescere hic etiam simul oratio-
nem, statui potest.* Cum cæteris quoque juncta fi-
guris quam diu continuari repetitio debeat, judi-
cio poëtæ pro re nata terminandum est; cui provi-
dendum diligenter ne languere incipiat oratio, cum
eam nimis augere voluerit. Applicari huc commo-
de potest quod de tumido dicendi genere pulcher-
rime pro more suo monet LONGINUS: qui gran-
ditatem orationis sectantur, timentes humilitatis &
ariditatis reprehensionem, nescio quomodo in hoc vitium
abripiuntur; magnitudine peccare, nobilem esse culpam
persuasi. Mali autem tumores, & in corporibus & in
verbis, fungosi sunt & morbidi, atque aliquando ce-
dunt uobis in contrarium: Neminem enim dicunt hydro-
pico esse aridiorem (a). Naturali quasi huic & or-
di-

(a) οἱ μεγέθεις ἐφίέμενοι, Φεύγοντες αδεσίας καὶ ξηρά-

dinario carminum nostrorum ornatui, variae jam accedunt aliae orationis virtutes atque schemata, cum tanquam gemmis eam distinguentia, tum vim atque lacertos illi communicantia, ceu ex allatis hactenus exemplis, & infra adhuc adducendis, videre licet. Atque etiam hic nonnulla egregia loca adponam, quorum vim & venustatem, lectori intelligenti facile obviam, opus mihi non est singillatim explicare: ut neque latine reddere eadem, operæ pretium existimavi; quam nec linguæ periti desiderant, & quas sermonis nostri ignari, tamen perfecte ad elegantiam carminum nostrorum sentiendam adjuvari nequeunt. Sed en ipsa exempla. Animi angorem quo in horo Gethsemani sanctissimus Servator conflictabatur, yatum nostrorum unus (b) ita deserbit:

Annettū ylōn Isāldā,
Wihan alla wifattuna,
Korpar kuoleman kāfisā,
Hājyū helmetu kidasā,
Teli thvta tholāhindā;
Hiki tuckui hartioista,

Wierhwāt wesipisrāt,
Wierhwāt weren nādīsnā.
Pesepi pahimman nurmen,
Yota fawwan kastettuna
Wirhiri weren wiolla. sc.

Idem (c) cruciatus infernales hac ratione depingit:
Sauvu Ichtepi salia,
Pahat kultewat kipināt;

Vistawāt madot purewat,
Kipu suuri kārmehijā;

Wais

τηρεις κατάγρωσι, εἰς οἵδ' ὅπως ἐπὶ τοῖς ὑποφέρουσι, περιέμενοι τῷ μεγάλῳ αἰπολιθίᾳντι ὄμως εὐχεῖς αἱματησας κακοὶ δε ὄγκει, καὶ ἐπὶ σωματιών καὶ λόγων, οἱ χαῖνος καὶ αἰταλοῖς, καὶ μῆποτε περισσάντες ἡμᾶς εἰς τριβατίον· γέδει γαρ, Φασί, ἔνεργεις ὑδωπικά. In aureo τε τύπος libello cap. 2. (b) SALAMNIUS Flo-Laulu sc. cap. VIII. (c) l. c. claus.

Wainapi wisu wäkewä,
Wäitå tuukan näyttämepi,
Jano sulma näytätäpi,
Pavu peljättä pimia,
Alsat kaichti kauhistapi
Huuto hengien vahoen.
Wee on ehtona edesä,
Aamu virtendä walitus,
Parku päällä pudlen pääwän.
Waan mi? ehtota kyymme,

Alius (*d*) Regem CAROLUM XII apud Turcas mo-
rantes, ut ad populum suum tuendum redeat, nomine
ineolarum oppressæ ab hostibus Fenniæ, his verbis
obtestatur:

Kusas kuuldesit hyväinen,
Kusas virjä wijyyttelisi?
Kuilla oidoilla ohjilla,
Kuilla mailla, mandereilla?
Milä työnnä, milä syynnä,
Milkä estehet edesää?
HEKra wäellen whainen,
Joka suuttui Suomen maalle,
Teki eron perehesen,
Otti päään, jätti perehen,
Otti oidoillen omiltas,
Lyckäis lännestä itähän.

Alius (*e*) in carmine gratulatorio ad regem FRIDERI-
CUM sceptrum regni capessentem, ita canit:

Puoli pääwästä puhumme,
Kuf' ei kuuta, auringota?
Yö edesä alinomainen,
Puutumat pimeys päällä:
Seinät tehtynä surusta,
Kauhistus laton edestä;
Ruoka ruoskimus rumien,
Juoma järwestä vahasta
Tuodahan tuli kiwinen,
Liekin kanka läickeyväinen &c.

Kuinsa tulet, etsä tunne
Paikkoja oikia omipes,
Eikä maita manderexes.
Tule kullainen kotihin,
Euopas rauha tullesansi,
Armas armoa isändä!
Wieras waldana talosa,
Wäkiwallanen Wenda,
Wieras Wenäjä merineu &c.

Tule kullainen kotihin,
Ehdi wairvaisten etehet,
Nouse apühun nojori &c.

(*d*) B. Barthold. VHAEL, Præp. & Past. quondam in Ilmoila O-
strob., laudatus a nobis antea Grammaticæ Fennicæ lauctor.

(*e*) B. Zach. LITHOVIUS, Vide S. IV. not. (n).

Sota suuri sammukohen,
Pahat pâivât paetkohen,
Rauvetkohen raju ilmat,
Munttukohen murchen mustat,
Surkeudet siirtykohon !

Wähvist' woimall' valdikansa,

Alius (f) doloris vehementiam his versibus (quorum priores jam supra p. 30 adduximus), ob oculos ponit:

Silloin silmia sitowat,

Kiijuni kulinia kuroswat

Kyllittäin kyynelehet,

Wessipisarat wetawât;

Alius (g) infaustum improborum mortem his verbis exprimit:

Silloin velko piirittäpi,

Hämämästys háravittäpi,

Sygnit syngiat tulewat

Alius (h) potentiam & sapientiam summi Creatoris, in operibus ejus conspicuam, egregie hunc in modum celebrat:

Zoll' on meret määrättynä,

Merien pisarat piwosa:

Zoka weti waarallansa

Mitan tarkan taiwahalle,

Pani mitan, pani määrään,

Painou niskkuin pundarilla,

Pani solmut ja sitehet,

Hurskaudell' huonehensa,
Kruununs kaunist kunnialla,
Istuimens onnen osalla,
Mieckans' myöskin miehudella,
Alvaimensa arvaralla
Tärwitservill' tavaralla ic.

Muret mieldä minuttelepi,

Aiwoa ajatuitapi;

Syriä särkypä sydämmen,

Werta wuotapi verinen ic.

Edes ilman estehettä,

Oman tunnon turmelewat;

Kuolema käsixi käyti ic.

Tarhan tähtehin etehen,

Josa juoxun jorduttarawat,

Toinen toista painelepi,

Painelepi, ponnistapi:

Hänen waltansa wakawa

Pitelepi pilweli kaici,

Hat-

(f) Henr. BONG Sacellanus quondam Ostrobotniensis.

(g) PI. Rev. atque Pracl. D. IJ. LITHOVIUS, Past. in Lapo Ostrob.

(h) PI. Rev. atque Pracl. D. Mag. Job. FROSTERUS, Past. in Sotkamo Ostrobotnia.

Hattaroita hallisepi,
Håll' on tuttu tuulen synty
Pehjaseu pismiinät pohjat,

Gillå nosti nousemahan
Merien lainchet larvian,
Jylla laivat lentelevät ic.

Alius (i) in carmine gratulatorio, Regiae Celsitudini Principi Successori GUSTAVO dicato, primam Ejus ætatem, virilis maturitatis splendorem annunciantem, lucifero comparans, ita inter alia fatur:

Män se alkapi alusha,
Män se ruumis russottapi,
Etta wihdoin wirkuapi

Päivå pääsepi pesästä,
Josta walkian walonsa
Ilmoittapi ihmisse ic.

Qui etiam se ipsum ad lætitiam ex redeunte fulgentissimi Principis fausto die natali perceptam, alacriter explicandam suscitans, hæc fundit verba:

Nyt siis wirteni mirene,
Kaiku minun kandelen!
Alammaisesa majsha,

Möhyrydesä nöyrimmässä,
Hyvin Herralle helise,
Soita hydämnen syvästä! ic.

Vel latius hæc loca adducere, vel ex aliis quoque præstantibus vatum nostrorum carminibus, plura adjicere exempla, pagellarum angustia in præfenti vetat; aliqua tamen in sequentibus adhuc adferemus, & ingenium poëtarum & præstantiam carminum nostrorum pulchre commonstrantia. In universum de Runis nostris notamus, plures nos habere in forti, gravi & magnifico genere probatas pulchrasque, quam in ameno lætoque, cujas quidem rei rationem, vel leviter conditionem gentis perpendenti, cernere facile est. Ipsa au-

G3

tem

(i) *Gabr. CALAMNIUS* filius, Phil. Mag. & V. D M. Ostrobothnensis. Cæterum de ipsis carminibus, unde hæc exempla sumsimus, infra mentionem faciemus, cum brevem præcipuarum Runarum nostrarum, imprimis quæ typis prodierunt, auctorumque qui in hoc genere elaborarunt, indiculum dabimus. Qui ut plenior exactiorque evadat, Honoratissimos Populares qui hujusmodi carmina possident, officiole rogamus, ut eorum nobis copiam facere, notitiamve saltim tradere, benigne velint. Plurima enim adhuc esse, quæ ad cognitionem meam non pervenerunt, haud dubito.

tem cætrinis nostri indoles, etiam huic generi nequaquam inimica est; cujus aliqua quoque exempla infra occurrent. Genius ipsius linguae Fennicæ, copiosa vocum ponderosissimarum & elegantissimarum varietate superbientis, egregie vatum favet industria. Dicitas enim ejus probe possidenti, difficile non est & verba eligere metro aptissima, & pro lumen sententias variare, si ingenio præterea ornatus est secundo & generoso; qui labor in verborum & phrasium inopia foret multo molestissimus, & singularum sententiarum constanter repetendarum lege, nisi copiis ipsius sermonis affluentibus poëtarum conatus sublevarentur, nullum illis imponi potuisset jugum inclementius. Ad hanc opulentiam linguae nostræ generaliter, non parum confert Dialectorum insignis varietas; quarum nulla omnino sordida habetur, aut ita vitiosa & inquinata (excepta illa de qua supra diximus nimia verborum mutilandorum licentia), ut ea, tam in prosa quam ligata oratione, libere uti non permittatur. Quin miseri etiam inter se & in eodem versu plures adhiberi, sine ulila offensa possunt. Magna scilicet nobis hac in re cum Græcis intercedit similitudo; cf. *Orat. Reverendiss. JUSLENI De Conv. Lingue Fenn. cum Hebreæ & Græca*, supra citatam, ejusque in primis pag. 167. Quamquam negari tamen non potest, aliam dialectum alia esse pulchriorem; quod autem adeo late extendendum non est, quasi sâpe, quæ ceteroqui minus sit elegans, verba aliqua suppeditare elegans non queat. Quibus de cetero quæque dialectus præ reliquis gaudeat prærogativis, aut quænam aliis maxime præferri debeat, explicare, nimis ab instituto nostro alienum, nimisque longæ & difficilis foret disquisitionis opus. Præbent autem varia istæ dialecti, non solum diversarum plane vocum, in primisque synonymiarum, insignem multitudinem, sed etiam verborum, ab omnibus receptorum & usu communium, diversas flexiones & conformationes, ut ex iis quæ

omnes lucidæ sapientiae non inveni multo minus *ut sup. illi præ-*

præcedenti §. diximus, intelligi potest; quin etiam totas phrasēs & loquendi rationes varias, & singulis peculiares, exhibent. De quibus omnibus optima & aptissima feligere, suumque in usum convertere, poëtarum est curæ atque industria permissum. Pulchritudinem vero & ἔυφασιν, svavitatem non minus quam virtutem, carminibus nostris conciliare, in primis valent multæ illæ voces diminutiæ, verba frequentativa, inchoativa &c., auctæ & exquisitæ significationis, quibus lingua nostra abundat, quibusque poëtæ frequentissime merito utuntur. Mos cum Hebreis nobis communis, per quatuor illas conjugationum formas, aut plurimas saltem illarum (quibus apud nos alia sæpe adhuc accedunt ex his rursus exsurgentibus (k)), verba flectendi, quantum solus hac in re præstet, nemini ignotum esse potest, qui vel parum indolem sermonis nostri perspexerit. Unico verbo nos significantissime exprimimus, quod per languidam & imperfectam περίφασιν, aliis efferunt; & si diligenter illam verborum nostrorum quoad sensum suum variam & singularem indolem, quam paucissimis indicat VHAELIUS Gram. Fenn. Sect. II. Cap. III. §. 2, persequi instituti nos ratio non prohiberet, linguæ nostraæ præstantiam, & ad res graviter, vivide & jucunde expressandas, optimam naturam, ob oculos clarissime possemus. Queruntur Galli suam linguam ad latinorum voces frequentativas & diminutivas reddendas, esse ineptam (cfr. ROLLIN maniere d'enseigner & d'étudier les Belles Lettres, T. I. Liv. I. ch. I. §. III.) qua in parte, præsertim quoad verba, plurimarum reliquarum nationum Europæarum non multo melior est fors. At quantum nostra lingua ea re etiam Latinæ præstat! Horum autem verborum magna pars, quatuor constat syllabis, adeoque etiam metro nostro pulcherrime con-

ve-

(k) V. g. a Juotan (quod formatur in hiphil a Juon) oritur juotelen, frequentativum & diminutivum simul, & a jnowyn (in hithpaēl) jnowutan quasi novum hiphil; quibus sua respondent passiva. Sic a juonen est juopendelen & juorufelen, præter ordinariam fermam piel & hiphil; &c.

venit (1). Pronomina præterea, affixa tam verbis quam nominibus, non parum quoque augent orationis nostræ elegyiar, & voces plerumque versibus reddunt egregie adaptatas. *Causum* insignis varietas, qua nostra, præ cæteris, lingua splendet, & quæ liberam illam ab ingenti ista & incommoda redit articulorum turba, quæ hodiernarum reliquarum plerumque trahit gentium orationem, multum etiam carminibus nostris prodeat. Præter vim enim & accuratam claritatem, quam dictioni addunt, liberiorem etiam vocum, sine ullo perspicuitatis dispendio transpositionem permittunt, poëtis ad metro satisfaciendum saepe perquam utilem; sicut ex supra dictis facile intelligitur. Hæc omnia plenius & adjectis exemplis illustrare atque confirmare, brevitatis ratio nos vetat. Ex illis autem quæ jam disputavimus, abunde liquet, eos qui Runis pangendis laudabilem impendere volunt curam, laborisque sui successu frustrari nolunt, lingue nostræ in potestate habere divitias ante omnia debere; sine quarum vasta & accurata cognitione, usu multo & diligentia comparata, inanem omnino ludent operam.

(1) Nempe illa quæ formantur ex vocibus trisyllabicis; quæ autem ex bisyllabis oriuntur, *trisyllabica* sunt. Unde rursus patet, quam insigni parte elegantiarum suarum lingua nostra, illis damnatis multaretur; cf. §. III. p. 13.

Sequentia ERRATA quæ in priorem hujus dissert. particulam irrepererunt, C. L. benevole corrigit.

Pag. 8. lin. 18. *quartam*. leg. *tertiam*. P. II. l. 9. *monosyllaba* leg. *monosyllabo*. P. 12. l. II. *verba*: licet etiam *antepenultima longa sit*, deleantur. P. 13. l. 29. *evulgatum* l. *evulgati*. P. 18. l. 19. *induit* l. *inducit*. P. 21. l. 26. *edita* l. *edita*. P. 23. l. 20. *obcurat* l. *obcuravit*. P. 24. l. 16. *plauderet*. l. *plaudit*. ib. l. 19. *kuiteug* l. *kuiteng*. In Part. II:da Pag. 27. lin. 12. p. 25. leg. p. 23. Pag. 36. l. *antepenult*, *abuntuntur* leg. *abutuntur*.